

SVÄTOOTCOVSKÉ UČENIE O SVÄTEJ TROJICI

Pavol KOCHAN

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

Teológia sa neustále snaží čo najpresnejšie vyjadriť Bohom zjavené pravdy. Božie pravdy sú večné a nemenné ako je večný a nemenný Boh. Boh však zjavuje svoje pravdy a dáva možnosť človeku poznávať Ho. Kvôli tomu daroval človeku jazyk. No ani jazyk, ani nič, čo je stvorené, nedokáže vystihnúť Boha. Boh je blahosklonný a Sám sa človeku odhaľuje a pomáha mu spoznávať pravdy. Tak je to aj v prípade vyjadrenia Božej jednoty a trojičnosti. Keď Cirkev viac-menej stratila svojho vonkajšieho nepriateľa Milánskym ediktom (cisár Konštantín I., 313), bola nútená upriamiť svoju pozornosť na vnútorné problémy, ktoré sa objavovali. Na každý názor, na každú tézu o Božích zjavených pravdách, ktoré boli v rozpore s Christovým učením, Cirkev musela reagovať presným a správnym výkladom a formulovaním.

Medzi prvými problémami sa objavilo chápanie „Troch v jednom a jedného v Troch.“¹⁹⁴ Išlo o najdôležitejšiu dogmu Cirkvi. Svätí Otcovia si uvedomovali závislosť spásy človeka aj jeho samotnej existencie na tejto triadologickej otázke. Ľudské bytie totiž úplne závisí od Svätej Trojici, pretože Jej existencia ovplyvňuje a riadi existenciu človeka ontologicky a gnozeologicky.¹⁹⁵ Prví Otcovia ako Atanáž Alexandrijský, Vasil' Veľký či Gregor Teológ, ktorí riešili Trojjedinosť Boha, si „vypožičali“ dva výrazy z gréckej filozofie. Boli to ἡ οὐσία a ἡ ὑπόστασις.¹⁹⁶ Samozrejme, tieto výrazy dostali nový, teologický obsah a význam. Proti Áriovi, ktorý popieral Božstvo Isusa Christa, ostro vystupoval Atanáž Alexandrijský. Ten použil pojem ὁμοούσιος na vyjadrenie jednej podstaty Otca a Syna. Atanáž hovorí o súpodstatnosti, poukazuje na súvečnosť

¹⁹⁴ Τριάς ἐν μονάδι καὶ μονὰς ἐν Τριάδι. In Ωρολόγιον το Μέγα. Αθήνα : Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, 1967. (úvodný text).

¹⁹⁵ Pozri ZOZULAK, J. 2005. *Filozofia, teológia, jazyk*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2005. s. 159.

¹⁹⁶ Z gréckeho ἡ οὐσία = podstata, ἡ ὑπόστασις = hypostáza / cirkevnoslovansky: *существо* = podstata, *ипостась* = hypostáza.

Otca a Syna. Táto večnosť, ktorá vychádza zo slov *ὁ ὢν* vyjadruje, že Syn je rodenie (reaguje tak na Áriovo tvrdenie o rodení Syna v nejakom momente, ale nie vo večnosti: Bolo keď (Syna) nebolo a bol stvorený.) a nie stvorenie. Toto rodenie je z podstaty *ἐκ τῆς οὐσίας*, preto je súpodstatné *ὁμοούσιον*. Boh Otec bol vždy Otcom. Preto rodenie je večné. Syn má nemeniteľne Otcovu prirodzenosť a Božstvo Syna je Božstvom Otca. Stotožňuje sa s formuláciou Nikejského snemu (325), kde bol použitý výraz *ὁμοούσιος*, ktorý najvýstižnejšie opisuje rovnosť Otca a Syna podľa podstaty, čím sa zamedzuje len podobnosť. Súpodstatnosť pozdvihuje podobnosť na totožnosť. Otec je Otcom, no nie Synom a Syn je Synom, ale nie Otcom; podľa počtu sú dvaja, ale podľa podstaty sú jedno. Samozrejme Atanáz, ako aj nikejskí otcovia, nerozlišujú *ἡ οὐσία* a *ἡ υπόστασις* a vôbec nepoužívajú výraz *πρόσωπον* na vyjadrenie Svätej Trojice.¹⁹⁷ Ďalší otcovia, ako Vasilij Veľký tento výraz vysvetľovali ešte presnejšie. Podľa Ilarija Piktavijského pojem *súpodstatný* mohol byť chápaný nesprávne trojako:

1. Súpodstatnosť mohla byť chápaná v monarchistickom zmysle jednobozštva, kde Otec a Syn sú odlišovaní len podľa mien, ako existencie (stavy) jednej osoby.
2. Súpodstatnosť je možné chápať ako „rozdelenie“ jednej Božej podstaty medzi Otcom a Synom, ktorí by sa tak stali „spoluvlastníkmi“ (dosl. spoludedičmi) podobne ako dve pochodne jedného svetla.
3. Súpodstatnosť by mohla byť chápaná v tom zmysle, že Syn je nejakou časťou podstaty Otca v zmysle „odseknutia“ z Otca takým spôsobom, že jedna „vec“ je rozdelená na dve medzi dvoma.¹⁹⁸

Sväté Písmo nepozná výraz *ἡ οὐσία*. Nachádza sa tu len raz, ale vo význame majetku, vlastníctva niečoho: „Mladší z nich povedal otcovi: Otče, daj mi podiel z majetku, ktorý mi patrí. A (otec) rozdelil im majetok.“¹⁹⁹ Čo sa týka liturgických textov, výraz *ἡ οὐσία* sa nachádza napríklad v Irmologione: „Jediný, ktorý si videl chorobu ľudskej podstaty a milosrdne si sa v nej (v)zobrazil...“²⁰⁰ Tiež sa nachádza v dogmatiku: „...pred vekmi rodeného od

¹⁹⁷ ФЛОРОВСКИЙ, Г. В. 1931. *Восточные отцы IV века*. Париж, 1931. s. 21.

¹⁹⁸ ФЛОРОВСКИЙ, Г. В. 1931. *Восточные отцы IV века*. Париж, 1931. s. 6.

¹⁹⁹ „καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.“ Lk 15, 12.

²⁰⁰ Irmologion hlas 1., pieseň 3.

Otca bez matky, netrpiaceho nijakej zmeny, alebo zmiešania, alebo rozdelenia, ale ochrániac celej osobitosti (vlastnosti) oboch podstát...²⁰¹ alebo textoch sviatku Bohozjavenia²⁰², či Nedele svätých Otcov I. všeobecného snemu (7. nedeľa po Pasche)²⁰³.

V krátkosti uvedieme ešte niektoré vlastnosti vzťahujúce sa na podstatu, respektíve Božstvo Svätej Trojice.²⁰⁴ Tieto vlastnosti sú vlastné celej Svätej Trojici, pretože ide o vlastnosti jednej podstaty spoločnej pre všetky tri hypostázy:

1. **Samobytnosť.**²⁰⁵ Boh je príčina a nevyhnutnosť v sebe samom, nepochádza a nie je závislý od nijakého iného bytia. Preto je Božia podstata nevyhnutne existujúca, ktorá nemôže nebyť. O tom nám svedčí na mnohých miestach aj Sväté Písmo: „Ja Som, Ktorý Som.²⁰⁶ Ja som Alfa i Omega, hovorí Pán Boh, ktorý je, ktorý bol a ktorý príde, vševládny.²⁰⁷ ... znie výrok Pánov ... Predo mnou nebol utvorený Boh a ani po mne nebude.²⁰⁸ Ja, Pán, som prvý, aj s poslednými som ešte Ja.²⁰⁹ Kto usmernil Ducha Pánovho, kto bol Jeho poradcom, aby Ho poučal? Radil sa s niekým, kto by Ho školil a učil pravej ceste, kto by Ho učil ceste poznania a privádzal Ho na chodník rozumnosti?²¹⁰ A kto poznal myseľ Pánovu, alebo kto Mu bol radcom? Alebo kto prv dal Jemu, aby mu bolo treba odplatiť?²¹¹ ... synovia ľudskí ... hostia sa hojnosťou Tvojho domu a napájaš ich z riavy svojich slastí. Lebo u Teba je prameň života a v Tvojom svetle svetlo vidíme.²¹² On (Boh) sám dáva

²⁰¹ Dogmatik hlas 3.

²⁰² Sedalen 1. na utreni.

²⁰³ Stichira na Hospodi vozvach, pieseň 3. svätých Otcov; sláva na Hospodi vozvach.

²⁰⁴ grécky τὰ οὐσιώδη ἰδιώματα.

²⁰⁵ αὐτοουσία.

²⁰⁶ 2Mjž 3, 13-14.

²⁰⁷ Zjav 1, 8.

²⁰⁸ Iz 43, 10.

²⁰⁹ Iz 41, 4.

²¹⁰ Iz 40, 13-14.

²¹¹ R 11, 34-35.

²¹² Ž 36, 9-10.

všetkým život, dýchanie a všetko.²¹³ Ako Otec má život v sebe, tak dal aj Synovi, aby mal život v sebe.²¹⁴

2. **Nemeniteľnosť.**²¹⁵ Boh je vo svojej podstate nemenný a stály, nepodlieha nijakej premene alebo prechodu z jedného stavu do druhého, či už lepšieho alebo horšieho. Podstata sa nemení ani keď hovoríme o rodiacom sa Synovi a vychádzajúcom Duchovi. Všetky ostatné bytia sú závislé na vonkajších príčinách. Boh je však samobytný a nezávislý na ostatnom, preto nepodlieha vonkajším príčinám. Ústami proroka hovorí: „Ja, Pán, som sa nezmenil.²¹⁶ Pradávno založil zem a nebesá sú dielom Tvojich rúk. Ony sa pominú, Ty zostávaš; všetko sa rozpadne ako odev; vymeniš ich ako rúcho – zmenia sa. Ty si však ten istý a Tvoje roky nikdy neprestanú.²¹⁷ Len dobrý údel a len dokonalý dar pochádza zhora od Otca svetiel, u ktorého nieto premeny ani zatienenia (pre) odvrátenie sa.²¹⁸ Isus Christos, ten istý včera a dnes aj naveky.²¹⁹ Pretože Boh je dedičom zaslúbenia, čím nepochybnejšie chcel dokázať nezmeniteľnosť svojej vôle, zaručil to prísahou.²²⁰ Bohu je cudzia zmena, ako vidíme a) u človeka: „Boh nie je človekom, aby klamal, ani ľudským synom, aby ľutoval. Či nevykoná, čo povedal? Či nesplní, čo vyriekol?²²¹ b) v stvorenstve: „Veru vám hovorím: Nebo a zem sa pominú, ale moje slová sa nepominú.“²²²
3. **Nezávislosť.** Boh je nezávislý vo svojej podstate, v moci aj v pôsobení. Je sebestačný,²²³ samovládny,²²⁴ autokratický.²²⁵ Sám dáva všetko všetkým; je večný Boh, ktorý stvoril končiny zeme; neustáva

²¹³ Sk 17, 25.

²¹⁴ Jn 5, 26.

²¹⁵ ἀναλλοίτος, ἀματάβλητος.

²¹⁶ Mal 3, 6.

²¹⁷ Ž 102, 26 – 28.

²¹⁸ Jak 1, 17.

²¹⁹ Žid 13, 8.

²²⁰ Žid 6, 16 – 17.

²²¹ 4Mjž 23, 19. Porovnaj Prisl 19, 21.

²²² Mk 13, 31.

²²³ αὐτάρχης, ἀνεκδέχης.

²²⁴ αὐτεξούσιος.

²²⁵ αὐτοκράτης.

a neumdlieva, Jeho múdrosť nemožno vystihnúť. Je Pánom neba a zeme... sám dáva všetkým život, dýchanie a všetko.²²⁶ Nič z vonku sa k nemu nepridáva: „Kto prv dal Jemu, aby mu bolo treba odplatiť? Z Neho a skrze Neho a pre Neho je všetko.“²²⁷ Je absolútnym vládcom nad každým iným bytím a nikto ho k ničomu nemôže prinútiť.²²⁸ Je slobodný vo svojom konaní, pretože koná podľa svojej vôle.²²⁹

4. **Všemocnosť**²³⁰ (alebo tiež všemohúcnosť). Boh je vládcom všetkého, má nekonečnú a neobmedzenú moc nad celým stvorenstvom. Je všemocný²³¹ a všetkého Držiteľ a Správca.²³² Hovorí o tom a) Sväté Písmo: „Uznávam, že Ty všetko môžeš a nijaký Tvoj zámer nemožno prekaziť.“²³³ Abba, Otče, Tebe je všetko možné.²³⁴ U ľudí je nemožné, ale u Boha je všetko možné.“²³⁵ b) stvorenstvo: „Vtedy riekol Boh: Buď svetlo! A bolo svetlo.“²³⁶ On riekol a stalo sa, On rozkázal a postavilo sa.“²³⁷ Všetko, čo povedal, Boh vykonal svojím rozhodnutím, „lebo Bohu nie je nič nemožné.“²³⁸ Jeho hlasom sú učinené nebesá a dychom Jeho úst ich všetky voje.²³⁹ Všetko, čo sa Mu ľúbi, činí na nebi aj na zemi, v moriach a všetkých hĺbinách.²⁴⁰ Nech všetko stvorené „chváli meno Pánovo, lebo On rozkázal a bolo stvorené.“²⁴¹ Boh Pán, váš Boh, je Bohom bohov, Pánom pánov, Bohom veľkým, mocným a hrozným, ktorý nikoho neuprednostňuje a neprijíma úplatky.²⁴² Či je niečo nemožné

²²⁶ Iz 40, 28 a Sk 17, 24 – 25.

²²⁷ Rim 11, 35 – 36. pozri tiež Iz 40, 13 – 14.

²²⁸ Pozri Ž 50, 12; 119, 91; Ez 4, 17.

²²⁹ Ef 1, 11.

²³⁰ ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ.

²³¹ παντοδύναμος.

²³² παντοκράτωρ.

²³³ Job 42, 2.

²³⁴ Mk 14, 36.

²³⁵ Mt 19, 26.

²³⁶ 1Mjž 1, 3.

²³⁷ Ž 33, 9.

²³⁸ Lk 1 37.

²³⁹ Ž 33, 6.

²⁴⁰ Ž 135, 6.

²⁴¹ Ž 148, 5.

²⁴² 5Mjž 10, 17.

u Boha?²⁴³ Istým paradoxom sa môže javiť skutočnosť, že napriek svojej všemohúcnosti sú isté „veci“, ktoré Boh nemôže vykonať. Boh nikdy nemôže klamať: „V dvoch nezmeniteľných výkonoch, totiž v zasľúbení a v prísaha naň, ktorými Boh nemôže klamať.“²⁴⁴ Ak sa Mu spreneverujeme, On zostáva verný, lebo seba samého nemôže zaprieť.“²⁴⁵ Táto „nemohúcnosť“ neznamená, že by Boh nemohol napríklad klamať, ale Jeho nemeniteľnosť, láska, dobro a všetky Jeho atribúty, ktorými sa Ho človek snaží vyjadriť, činia Boha takým, aký je. Inak povedané, ak Boh chce, môže aj klamať, zaprieť seba samého atď., ale Boh to nechce, respektíve potom by Boh nebol Bohom pravdy, lásky atď. nevyjadruje to slabosť Božej moci, ale naopak Božiu moc.²⁴⁶

5. **Všadeprítomnosť.** Boh zo Svojej všemohúcnosti a nekonečnosti nie je obmedzovaný priestorom a časom ani matériou, je prítomný všade a vo všetkom. Naplňuje všetko, čo stvoril, všetkému dáva zo svojej blahodate a sily, Jeho prirodzenosť sa však nemení. Každé stvorenie, ktoré učinil, čerpá z Jeho nekonečnej sily a zobrazuje Ho ako svojho Stvoriteľa, na ktorom je závislé. To vyjadruje aj modlitba, ktorou začína prvá bohoslužba celého denného bohoslužobného cyklu, večerná: Kráľ Nebeský, Utešiteľ, Duch Pravdy, ktorý si všade (prítomný) a všetko naplňuješ...“²⁴⁷ Napriek tomu Boh ostáva mimo každého stvorenia podľa svojej podstaty, pretože Boh nie je matéria ani sa s ňou nestotožňuje. Stotožňovanie Boha v matérii nachádzame v rôznych

²⁴³ 1Mjž 18, 14. Pozri *A Dictionary of Greek Orthodoxy* – Λεξικὸν Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας. (by Nikon D. Patrinos). Minneapolis, Minnesota : LIGHT & LIFE PUBLISHING, 1984. s. 267-268.

²⁴⁴ Žid 6, 18.

²⁴⁵ 2Tim 3, 13.

²⁴⁶ Pozri Pozri *A Dictionary of Greek Orthodoxy* – Λεξικὸν Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας. (by Nikon D. Patrinos). LIGHT & LIFE PUBLISHING. Minneapolis, Minnesota 1984. s. 267-268.

²⁴⁷ Βασιλεῦ Οὐράνιε, Παράκλητε, τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγός, ἐλθέ καὶ σκηνώσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος καὶ σῶσον, ἀγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν. (Modlitba k Svätému Duchu, nachádza sa na začiatku väčšiny bohoslužieb). Pozri napríklad In Ωρολόγιον το Μέγα. Αθήνα : Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, 1967.

egyptských, perzských, antických, ale aj novších animistických a zoomorfických kultoch.²⁴⁸

Slovo ἡ ὑπόστασις sa nachádza na dvoch miestach. V jednom prípade však nejde o význam, ktorý sa viaže na Svätú Trojicu: „...a my, nechceme povedať vy, aby sme neboli zahanbení v tejto pevnej dôvere, ak by Makedónski prišli so mnou a našli vás nepripravených.“²⁴⁹ V texte listu apoštola Pavla k Židom však nachádzame výraz ἡ ὑπόστασις vo význame ἡ οὐσία: „Tento (Syn) ako odblesk slávy Boha a obraz Jeho podstaty udržuje všetko svojím mocným slovom a posadil sa po pravici Velebnosti na výsostiach, keď (prv) spôsobil očistenie od hriechov.“²⁵⁰ To poukazuje na to, že tieto výrazy ešte neboli presne vysvetlené, čo sa udialo na všeobecných snemoch. Napriek tomu apoštolovia, Otcovia a učitelia Cirkvi správne verili a vyznávali.

Slovo ὁμοούσιος sa v Svätom Písme nenachádza. Na mnohých miestach Svätého Písma však vidíme priame myšlienky o súpodstatnosti hypostáz Svätej Trojice. Napríklad v slovách o krste „v meno Otca, Syna a Svätého Ducha“²⁵¹ sa používa jednotné číslo pre všetky tri hypostázy. O súpodstatnosti hovorí aj samotný Christos: „Ja a Otec jedno sme.“²⁵² Keď sa jeden z učeníkov pýtal na Otca, Christos odpovedal: „Kto Mňa videl, videl Otca.“²⁵³ Veľmi jasným vyjadrením sú aj slová: „Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo k Bohu a Boh bol Slovo.“²⁵⁴ O svojej súvečnosti s Otcom Christos hovorí: „Prv, ako bol Abrahám,

²⁴⁸ Pozri *A Dictionary of Greek Orthodoxy* – Λεξικὸν Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας. (by Nikon D. Patrinos). LIGHT & LIFE PUBLISHING. Minneapolis, Minnesota 1984. s. 268.

²⁴⁹ ...μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες καὶ εὐρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως. 2K 9, 4.

²⁵⁰ ... ὅς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι’ ἑαυτοῦ καθαρισμόν ποιησάμενος τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς,... Žid 1, 3.

²⁵¹ Mt 28, 19.

²⁵² Jn 10, 30.

²⁵³ Jn 14, 8 – 10.

²⁵⁴ Jn 1, 1. Vo väčšine slovenských prekladov Svätého Písma nachádzame text: „Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a Boh bol to Slovo.“ V horeuvedenom texte uvádzame doslovný preklad z gréckeho textu. Slovenský preklad totiž použil pre vyjadrenie vzťahu Slova a Boha spojenie „bolo u Boha“, zatiaľ čo grécky text používa spojenie „bolo k Bohu“. Toto spojenie sa na inom mieste Svätého Písma nenachádza. Pre vzťah niekoho k niekomu, alebo niečoho k niečomu sú použité predložky „s, u, v“. Rovnako o tom hovorí aj cirkevnoslovenský preklad Svätého

Ja som.“²⁵⁵ Myšlienky o súpodstatnosti však nenachádzame len v Novej zmluve. Hneď v prvej kapitole Starej zmluvy, ktorá predkladá akt stvorenia všetkého, nachádzame myšlienku o jednote troch: „Potom riekol Boh: Učínme človeka na svoj obraz, podľa našej podoby...“²⁵⁶ Autor (prorok Mojžiš) v slovách Boha používa jednotné číslo. Boh sa radí so Synom a Svätým Duchom pri stvorení človeka, keď hovorí „učínme človeka“, následne však hovorí o jednom obraze, na ktorý má byť človek učiný. Nehovorí o dvoch alebo troch obrazoch, ale o jednom, ako je jeden Boh v troch Osobách.

Výraz ὁμοούσιος teda nachádzame priamo len v liturgických textoch, napríklad: „Svätému Duchu, ktorému prináleží vládnuť, posväcovať, pozdvihovať stvorenie: Lebo je Bohom, súpodstatný Otcovi a Slovu.“²⁵⁷ Tiež: „Verím...v jedného Pána Isusa Christa, Syna Božieho, Jednorodného, zrodeného z Otca pred všetkými vekmi. Svetlo zo Svetla, Boha pravého z Boha pravého, rodeného, nestvoreného, súpodstatného s Otcom, skrze ktorého všetko povstalo.“²⁵⁸ Nachádza sa aj v Liturgii svätého Jána Zlatoústeho: „Otca, Syna a Svätého Ducha, Trojicu súpodstatnú a nerozdielnú.“²⁵⁹

Je teda pochopiteľné, že liturgické texty, ktoré boli písané v čase Všeobecných snemov a neskôr, obsahujú veľký počet daných výrazov. Je to samozrejme z dôvodu objasňovania Božích právd v Cirkvi pre všetky skupiny ľudí. Príkladom sú aj cirkevné piesne z nášho prostredia ako napríklad pieseň na sviatok Narodenia Pána *Božij Syn dnes narodilsja*: „Zjednotil (On) nezliatne dve podstaty nerozdielne. V jednej osobe a dvojitej prirodzenosti nemeniteľne.“

Pre Atanáza Otec a Syn sú dva a zároveň spolu nerozdielna a neoddeliteľná jednota Božstva (μονὰς τῆς Θεότητος). Samozrejme, Atanáž odlišoval Otca od

Písma, ktorý takisto používa spojenie „k Bohu.“ Použitie takéhoto spojenia vyjadruje zvláštny vzťah, ktorý sa odlišuje od akéhokoľvek iného vzťahu.

²⁵⁵ Jn 8, 58.

²⁵⁶ 1M 1, 26.

²⁵⁷ Stepenny hlas. 2. nedeľnejšej utreni, antifon 1., Sláva.

²⁵⁸ “Πιστεύω... εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.” Niceo-carhradský symbol viery, článok 2 – 3.

²⁵⁹ “Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον.” Pieseň pred Symbolom viery.

Syna, pre ich odlíšenie však uprednostňoval výrazy *nestvorený a nezrodený*²⁶⁰ pre Otca a *nestvorený, ale zrodený z Otca pred vekmi*²⁶¹ pre Syna. Ďalej charakterizuje aj vzťah Svätého Ducha a Otca výrazom *nestvorený, nezrodený, ale vychádzajúci z Otca*.²⁶² Bližšie ale tento vzťah nešpecifikuje. Atanáž vyjadruje svoju vieru v Jedného Boha v Troch vo svojom vyznaní, Symbole viery: „Naša všeobecná (katolícka) viera je v tom, že sa klaniame jednému Bohu v Troch Hypostázach a Trom Hypostázam v jednom Božstve, pričom nezmiešavame hypostázy a neroztrhávame Božiu podstatu. Prvé z nich je Osoba Otca, druhé je Osoba Syna a tretie je Osoba Svätého Ducha. No Otec a Syn a Svätý Duch sú jedno Jediné Božstvo, rovnocenné v sláve a vo večnej veľkoleposti.“²⁶³ To potvrdzuje aj v texte diela *De Trinitate*: „Jedna je v troch hypostázach prirodzenosť, jedno Božstvo a jeden súhlas, jedna energia a sila, jedna vôľa a pohyb a svetla troch. Boh Otec, Boh Syn a Boh Duch sú traja: Boh dokonalý Otec, dokonalý Syn, dokonalý Svätý Duch: rovnakej úcty, rovnakej moci.“²⁶⁴ Svätý Cyril Jeruzalemský charakterizuje výraz ἡ οὐσία ako nepochopiteľnú a nedosiahnuteľnú podstatu, ktorá je vlastná celej Svätej Trojici. Len Syn a Svätý Duch sú schopní vidieť Otca, pretože majú účasť na Božstve Otca. Isus

²⁶⁰ “Ὁ Πατήρ ὑπ’ οὐδενός ἐστι πεποιημένος, οὔτε δεδημιουργημένος, οὔτε γεγεννημένος.” Σύμβολον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας. In *Ωρολόγιον το Μῆγα*. Αθήνα : Αποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1967. (ὕμνῳν text). Tiež ...Ὁ Πατήρ ἀγέννητος. Pozri *De trinitate Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου*.

²⁶¹ „ὁ Υἱὸς...οὐδὲ δεδημιουργημένος, ἀλλὰ γεγεννημένος (ἐκ τοῦ Πατρὸς).“ Σύμβολον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας. In *Ωρολόγιον το Μῆγα*. Αθήνα : Αποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1967. (ὕμνῳν text). Tiež ...Υἱὸς γεννητὸς. Pozri *De trinitate Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου*.

²⁶² “Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς οὐ πεποιημένον, οὔτε δεδημιουργημένον, οὔτε γεγεννημένον, ἀλλ’ ἐκπορευτόν.” Σύμβολον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας. In *Ωρολόγιον το Μῆγα*. Αθήνα : Αποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1967. (ὕμνῳν text). Tiež ...Τὸ Πνεῦμα ἐκπορευτόν. Pozri *De trinitate Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου*.

²⁶³ „Πίστις δὲ καθολικὴ αὕτη ἐστίν, ἵνα ἓνα Θεὸν ἐν Τριάδι, καὶ Τριάδα ἐν μονάδι σέβωμεν, μὴτε συγχέοντες τὰ πρόσωπα, μὴτε τὴν οὐσίαν διαιροῦντες. Ἄλλη γάρ ἐστίν ἡ τοῦ Πατρὸς ὑπόστασις, ἄλλη τοῦ Υἱοῦ, καὶ ἄλλη τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἀλλὰ Πατὴρ, καὶ Υἱὸς, καὶ ἁγίου Πνεύματος, μία ἐστὶ θεότης, ἴση δόξα, συνδιακονίζουσα ἡ μεγαλειότης.“ Σύμβολον τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας. In *Ωρολόγιον το Μῆγα*. Αθήνα : Αποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1967. (ὕμνῳν text).

²⁶⁴ “Μία οὖν ἐστὶ τῶν τριῶν ὑποστάσεων φύσις, ἡ θεότης, καὶ μία θέλησις, καὶ μία ἐνέργεια, μία δύναμις, ἐν βούλημά τε καὶ κίνημα, καὶ ἔξαλμα τῆς λαμπρότητος τῶν τριῶν. Θεὸς ὁ Πατήρ, Θεὸς ὁ Υἱὸς, Θεὸς τὸ Πνεῦμα, εἰς τὰ τρία· Θεὸς τέλειος ὁ Πατήρ, τέλειος ὁ Υἱὸς, τέλειος τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· τῆς αὐτῆς τιμῆς, τῆς αὐτῆς ἐξουσίας.“ *De trinitate Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου*.

Christos je súpodstatný Boží Syn a Stvoriteľ sveta. Napriek tomu, že Cyril vychádza čiste z biblického základu pri svojom vyjadrovaní v teológii Svätej Trojice, v jeho diele nachádzame používanie ἡ ὑπόστασις, keď takto označujúc Otca, Syna a Svätého Ducha, vyjadruje v Bohu tri hypostázy. Christos je hypostázne a Živé Slovo a rovnako aj Svätý Duch je hypostázny, sám hlásajúci a pôsobiaci.²⁶⁵

Veľmi dobre teológiu o Svätej Trojici rozpracovali hlavne Kappadockí Otcovia, medzi ktorými spomenieme hlavne Vasilija Veľkého, ktorý predovšetkým reagoval na heretické myšlienky Eunomia, čím podrobne rozvádza termíny ἡ οὐσία a ἡ ὑπόστασις. Ἡ οὐσία je pre človeka nedosiahnuteľná, napriek tomu Boh sa odhaľuje vo svojom pôsobení. Hoci Vasilij vychádzal z Aristotelovej filozofie, odvrhol prísny aristotelizmus, použijúc len jeho motívy. Nevytvoril nejakú syntézu, ale všetky úvahy a spôsoby vysvetlenia preniesol do teologickej roviny. Tak zreteľne vyjadril jednu podstatu a tri hypostázy, ktoré prijala Cirkev ako správny výklad Trojičnej teológie, čím boli zamenené všetky dovtedajšie výklady, ktoré mohli byť v konečnom dôsledku chápané dvojako. Vzťah podstaty k hypostáze vyjadril ako všeobecné k čiastočnému. Poukazuje na hypostázu ako na neohraničiteľnú časť a zároveň neoddeliteľnú, ale aj nezliatnu s ostatnými hypostázami v Trojici, teda na nevysloviteľnú jednotu Trojičného života. To sa neskôr označovalo nekonečným kruhom, respektíve navracajúcim sa kruhom, čo je známe ako περιχώρησις v teológii svätého Jána Damaského. Vo Svätej Trojici je jedno svetlo, ktoré je samo v sebe nepretržité a mnohofarebné. V tejto mnohofarebnosti sa odкрýva jedna tvár. Niet tu stredu ani hranice medzi farbami. Nie je možné určiť samostatné lúče, rovnako ani rozdiel, aj keď ho je badať. Spolu tieto farby lúčov zobrazujú jeden biely lúč. Jediná podstata sa odhaľuje v mnohopočetnej farebnosti svetla. Vasilij rozlišuje hypostázy podľa vlastností, ktoré sú charakteristické pre každú hypostázu zvlášť. Používa výraz ἰδιώτητα, ktorý vychádza z Atanázovho ἰδίωμα. Jednota, alebo súpodstatnosť Božstva charakterizuje prostredníctvom jednoty Božieho pôsobenia, prejavu: jednoty Kráľovstva, moci a slávy. Každá blahodať (dary) a moc, osvietenie, oživenie, oslobodenie, každé blaho, ktoré na nás schádza, je pôsobením celej Svätej Trojice, ako Otca, tak aj Syna a Svätého Ducha. Totožnosť pôsobenia

²⁶⁵ ФЛОРОВСКИЙ, Г. В. 1931. *Восточные отцы IV века*. Париж, 1931. s. 26-27.

v Otcovi, Synovi a Svätom Duchu poukazuje na totožnosť prirodzenosti, na jedno pôsobenie jedného Božstva. V tomto spoločnom a jednotnom pôsobení Vasilij rozlišuje Trojičnosť. Otec je prvopočiatočnou príčinou, ktorá nariaďuje, Syn je tvoriteľskou príčinou a Svätý Duch je príčinou dokonávajúcou. Táto jednota pôsobenia (konania) je jednotou vôle troch hypostáz v jednom Bohu, ktoré sú v nevysloviteľnom poriadku. Vasilij vysvetľuje pohyb vo Svätej Trojici ako pohyb od Otca cez Syna vo Svätom Duchu, ktorý naspäť privádza k Otcovi prostredníctvom Syna. Čísla prvý, druhý a tretí nie sú podľa množstva, ale podľa poriadku a dôstojnosti.²⁶⁶

Svätý Gregor Teológ pokračoval v diele Vasilija Veľkého, vychádzal však viac-menej z Atanázovej teológie. Venoval sa predovšetkým poznaniu Boha. Zatiaľ čo Platón tvrdil, že pochopiť Boha je ťažké a vysloviť Ho nemožné, Gregor poukázal na poznanie Boha v ešte náročnejšom charaktere: „Vysloviť je nemožné, ale pochopiť ešte ťažšie.“ Tak privádza myšlienku k Trojjedinému Bohu, ktorého je nemožné poznať podľa Jeho podstaty. Narozdiel od Vasilija Veľkého, nevyhýba sa používaniu nových pomenovaní a výrazov, pokiaľ sú potrebné k ujasneniu a úcte. Jeho základnou myšlienkou bolo: „Trojica je skutočne Trojicou.“ Táto skutočnosť Trojice predstavuje spoločenstvo rovných podľa úcty, ktorí sú zjednotení podľa prirodzenosti a v prirodzenosti. Trojica predstavuje dokonalú jednotu Božstva vo svojom živote a v bytí. Každá z hypostáz Trojice je Bohom a všetky tri hypostázy sú spolu jedným Bohom, jeden Boh ktorý sa odhaľuje v troch svetlách. Trojjediného Boha prirovnáva k slnku. Slnko, lúče a svetlo predstavujú jedného Boha v troch hypostázach. Je jeden Boh, lebo jedno je Božstvo. K jednému sa pripájajú súcni od Boha, aj keď veríme v troch, lebo Prvý nie je viac a Druhý nie je menej, ani Prvý nie je pred a Druhý potom. Nie sú oddelení ani vo svojej vôli ani v sile. Pre Gregora Boh je láska a Trojjedinosť je dokonalým vyjadrením jednomyseľnosti a vnútorného sveta. Boh je večný podľa podstaty a mimo každého rozdelenia. Ak bol jeden od počiatku, tak boli všetci traja, pretože Božstvo je totožné, nemenné, mimo času, nestvorené a neopísateľné; je plne dokonalým a sebestačným. Boh Otec bol vždy Otcom, je Počiatkom Toho, ktorý je s Ním. Počiatok však nemôžeme chápať v rámci času, pretože nie je možné vložiť a rozdeliť prirodzenosť medzi súvečnými, t. j. ktorí sú spolu vo večnosti, a spoluprebývajúcimi. Bytie Otca

²⁶⁶ ФЛОРОВСКИЙ, Г. В. 1931. *Восточные отцы IV века*. Париж, 1931. s. 41-50.

a rodenie Jednorodeného sa zhodujú, ale nezliatne. Rodenie Syna a vychádzanie Svätého Ducha je pred každým použitím „kedy“. Otec nikdy nezačal byť Otcom, pretože Jeho bytie nikdy nezačalo. Gregor pripomína slová svätého Atanáza Veľkého, keď hovorí, že nadčasovosť a súvečnosť hypostáz nevyvoláva nijakú vzájomnú závislosť. Syn a Svätý Duch sú bezpočiatocní vo vzťahu k času a nie bezpočiatocní vo vzťahu k Príčine. Otec však nie je skôr ako Syn a Duch, pretože ani Otec ani Syn ani Duch nie sú pod časom. Syn a Duch sú súveční, ale nie sú spolu-bezpočiatocní Otcovi. Vo Svätej Trojici nič nevzniká ani sa neustanovuje, pretože Božstvo je plnosť, nekonečné more podstaty.²⁶⁷

Svätý Gregor vidí v krste človeka dôkaz trojičnosti Boha: „...Toto vyznanie ti teraz zverujem, s ním sa ponáram do kúpeľa, s ním aj vystúpim (z vody). Dám ti ho na celý život ako učeníka a ochrancu – jedno Božstvo a jednu Moc, Ktorá sa jedinečne obracia v Troch a rozdielne Troch objíma, bez rozličnosti v podstatách alebo prirodzenostiach, nevzrastá a nezmenšuje sa prostredníctvom dodania alebo ubrania, je neustále rovnaká, stále tá istá ako jediná nádhera a jediná veľkoleposť nebies. Ono je nekonečná súpodstatnosť Troch Nekonečných, kde každý rozumne nazerajúci sám podľa seba je Boh, ako Otec, tak aj Syn, ako Syn, tak aj Svätý Duch, so zachovaním osobných vlastností v každom, a Traja predstavujúci rozum sú tiež Boh: prvé je podľa príčiny súpodstatnosti, posledné podľa príčiny súpočiatocnosti (t. j. podľa spoločného počiatku). Nedokážem myslieť o Jedinom, keď som ožarovaný Tromi. Nedokážem rozdeliť Troch, keď som pozdvihovaný k Jedinému. Keď sa mi predstavuje Jeden z Troch, považujem za úplné. Ono napĺňa môj zrak, ale väčšina odchádza od vzoru. Nemôžem Ho objasniť veľkoleposťou, aby som k zostávajúcemu nepridal viac. Keď Troch zjednocujem v predstavovaní rozumu, vidím jediné svetlo, ale nedokážem rozdeliť alebo zmerať zjednotené svetlo.²⁶⁸

²⁶⁷ ФЛОРОВСКИЙ, Г. В. 1931. *Восточные отцы IV века*. Париж, 1931. s. 57-62.

²⁶⁸ ...Ταύτην πιστεύω σοι σήμερον· ταύτη καὶ συμβαπτίσω καὶ συνανάξω σε. Ταύτην δίδωμι παντὸς τοῦ βίου κοινωνὸν καὶ προστάτην, τὴν μίαν θεότητά τε καὶ δύναμιν ἐν τοῖς τρισὶν εὐρισκομένην ἐνικῶς, καὶ τὰ τρία συλλαμβάνουσαν μεριστῶς· οὔτε ἂν ὠμαλον οὐσίαις ἢ φύσεσιν, οὔτε αὐξομένην, ἢ μειουμένην ὑπερβολαῖς καὶ ὑφέσεσι, πάντοθεν ἴσην, τὴν αὐτὴν πάντοθεν, ὡς ἐν οὐρανοῦ κάλλος καὶ μέγεθος· τριῶν ἀπείρων ἀπειρον συμφυῖαν, Θεὸν ἕκαστον καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον, ὡς Πατέρα καὶ Υἱὸν, ὡς Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, φυλασσομένης ἑκάστῳ τῆς ιδιότητος. Θεὸν τὰ τρία σὺν ἀλλήλοις νοούμενα, ἐκεῖνο διὰ τὴν ὁμοουσιότητα, τοῦτο διὰ τὴν μοναρχίαν. Οὐ φθάνω τὸ ἐν νοῆσαι, καὶ τοῖς τρισὶ περιλάμπομαι· οὐ φθάνω τὰ τρία διελεῖν, καὶ εἰς τὸ ἐν ἀναφέρομαι. Ὅταν ἐν τι τῶν τριῶν

Takto Otec je Otcom Syna, Syn je Synom Otca a svätý Duch je Duchom Syna, ktorý vychádza od Otca. Vychádzanie Ducha z Božieho prameňa činí Ducha nestvoreným a Jeho nerodenie poukazuje, že nie je Synom. Jednota Božstva nestojí len na súpodstatnosti, ale aj na monarchii, t. j. jediného počiatku Otca. To znamená, že osobná jednota Otca, Syna a Svätého Ducha má Prameň v Otcovi. To však nenarušuje rovnosť hypostáz, pretože necharakterizuje podriadenie alebo poslušnosť podľa Božstva, ale podľa vzťahu.²⁶⁹

I keď svätí Otcovia veľmi podrobne a správne objasnili rozdiel medzi podstatou a hypostázou, o presnosti nemôžeme hovoriť v dielach západných predstaviteľov. Pri preklade gréckeho ἡ οὐσία do latinského jazyka bol použitý výraz *substantia*. Pri preklade gréckeho ἡ ὑπόστασις bol však zvyčajne použitý rovnaký latinský výraz *substantia*. Preto u mnohých predstaviteľov Západu došlo k problému nerozlišovania ἡ οὐσία a ἡ ὑπόστασις, čo malo za následok niekoľko vážnych trhlín v správnosti učenia a vzniku heréz. Snáď najznámejším je „filioque“, ktoré hovorí o vychádzaní Svätého Ducha nielen od Otca, ale aj od Syna. Vidíme tú istú podobnosť s niektorými herézami, ako bolo duchoborectvo²⁷⁰ alebo tiež origenizmus, ktoré predkladali tézu, že prvým stvorením Otca je Syn a prvým stvorením Syna je Svätý Duch.

Zoznam bibliografických odkazov

A Dictionary of Greek Orthodoxy – Λεξικὸν Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας. (by Nikon D. Patrinos). Minneapolis, Minnesota : LIGHT & LIFE PUBLISHING, 1984.

ALEŠ, P., BELEJKANIČ, I. 1999. *Pohľady do dejín pravoslávnej dogmatickej teológie*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1999. 210s. ISBN 80-88722-48-9.

A PATRISTIC GREEK LEXICON. (ed. LAMPE, G. W. H.). Oxford University, 1997.

φαντασθῶ, τοῦτο νομίζω τὸ πᾶν, καὶ τὴν ὄψιν πεπλήρωμαι, καὶ τὸ πλεῖον διέφυγεν. Οὐκ ἔχω τὸ μέγεθος τούτου καταλαβεῖν, ἵνα δῶ τὸ πλεῖον τῷ λειπομένῳ. Ὅταν τὰ τρία συνέλω τῇ θεωρίᾳ, μίαν ὁρῶ λαμπαδα, οὐκ ἔχων διελεῖν ἢ μετρεῖσαι τὸ φῶς ἐνιζόμενον. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΛΟΓΟΣ Μ'. Εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. ΜΑ'. Pozri tiež МЕЙЕНДОРФ, И. 2007. *Введение в святоотеческое богословие*. Минск, 2007. s. 182.

²⁶⁹ МЕЙЕНДОРФ ИОАНН. *Введение в святоотеческое богословие*. Минск, 2007. s. 184.

²⁷⁰ πνευματομαχία.

- ДАВЫДЕНКОВ, О. 1997. *ДОГМАТИЧЕСКОЕ БОГОСЛОВИЕ* (Курс лекций). ч I и II. Москва : Православный Свято-Тихоновский Богословский Институт, 1997. 159s.
- Dictionary of Ethics, Teology and Society.* (ed. Clarke, P. B. a Linzey, A.). London – New York, 1996.
- De trinitate* Του αγίου Αθανασίου.
- ФЛОРОВСКИЙ, Г. В. 1931. *Восточные отцы IV века*. Париж, 1931.
- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΛΟΓΟΣ Μ'. *Εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα*. ΜΑ'.
- KUZMYK, V. 2008. Učenie Klimenta Alexandrijského o Logu. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov : Prešovská univerzita, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2008, roč. XXXIII, č. 18, s. 111-124. ISBN 978-80-8068-831-8.
- KUZMYK, V. 2011. Učenie Origena o Logu. In *Acta Patristica*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2011, roč. 2, č. 3, s. 135-145. ISSN 1338-3299.
- МЕЙЕНДОРФ, И. 2007. *Введение в святоотеческое богословие*. Минск, 2007.
- LIDDEL, H.G. - SCOTT, R. 1901-1906. *Μέγα λεξικόν της ελληνικής γλώσσης* Μεταφρασθέν εκ της αγγλικής εις την ελληνικήν υπό Ξενοφάντος Μόσχου δ.φ. τόμ. I-IV. εκδ. 1. Αθήνα : Σιδέρη, 1901-1906.
- NEDĚLKA, Th. 2002. *Novořecko-český slovník*. 2. vyd. Praha : Asociace řeckých obcí v ČR, 2002. 810s. ISBN 80-238-8584-7.
- Ωρολόγιον το Μέγα. Αθήνα : Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, 1967. (ύvodný text).
- PILKO, J. 2011. Vtelenie Isusa Christa a jeho soteriologický aspekt v teológii svätých otcov. In *Acta Patristica*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2011, roč. 2, č. 3, s. 146-151. ISSN 1338-3299.
- ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΗ, Δ.Μ. 1998. *Ετυμολογία ελληνική γλώσσας*. Πειραιάς, 1998. Σύμβολον του Αγίου Αθανασίου του Αλεξάνδρου επισκόπου Αλεξανδρείας. In *Ωρολόγιον το Μέγα*. Αθήνα : Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, 1967. (ύvodný text).
- ШМЕМАН, А. 1993. *Введение в богословие*. Париж : Православный Свято-Сергиевский Богословский Институт, 1993.
- ZIZIOULAS, J. D. 1985. *Being As Communion: Studies in Personhood and the Church*. London, 1985.
- ZOZULAK, J. 2005. *Filozofia, teológia, jazyk*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2005.

HOLY FATHER'S LEARNING ABOUT HOLY TRINITY

Pavol KOCHAN, lecturer on Orthodox Theological Faculty of University of Prešov in Prešov, Masarykova 15, 081 01 Prešov, Slovak republic, pavol.kochan@unipo.sk, 00421517726729

Abstract

The basis of the whole Christian theology is triadology. This article presents the basic triadological terminology of the holy Fathers of the I. Ecumenical Council, held at Nicaea in 325, and was subsequently amended by orders of II. Ecumenical Council in 381. The beginnings of the use of these philosophical terms culled into theology were difficult and required many of martyrdoms, but the fact is that this terminology has not been surpassed to this day.

Key words

Triadology, hypostasis, ousia, homoousios, st. Athanasius of Alexnadria